

TIIVISTELMÄ LATINAN RAKENTEESTA

(Henrik Roschier, yrhrosc@st.jyu.fi)

LATINAN KIELI- JA KIRJALLISUUSHISTORIALLISET KAUDET

- **esikirjallinen** (–250 eaa., olemassa vain hajanaisia lähteitä, niitäkään ei ennen 600 eaa.)
- **arkaainen** (n. 250–80 eaa., varhaista kirjallisuutta)
- **klassinen** (n. 80 eaa. – 120 jaa.) → nykyään opetettava latina perustuu klassisen aikakauden kirjakieleen, joka poikkesi puhutusta eli ns. vulgaarilatinasta, kuten esim. suomenkin standardoitu kirjakieli poikkeaa puhekielestä
- kirjallisuuden ”kulta-aika” 30 eaa. – 20 jaa. / ”hopea-aika” 20–120
- **myöhäinen** (n. 120–600)
- **keskiaika** (n. 600–1400) → puhutun latinan murteiden kehittyminen nykyisiksi romaanisiksi kieliksi oli jo hyvässä vauhdissa, ja latina yhtenäisenä kielenä ”lakkasi olemasta” viimeistään n. 600–800-luvuilla (tämän ajan latinalais-romaaniset ihmiset eivät enää ymmärtäneet klassisen kirjakieliopin mukaista latinaa oman äidinkieltensä pohjalta)
- **uuslatina** (n. 1400–)

KIRJAIMISTO JA ÄÄNTÄMINEN

- Latinan kielessä käytetään seuraavia kirjainmerkkejä:
 - vokaalit: a, e, i, o, u (+ y jota käytetään vain kreikkalaisissa nimissä ja lainasanoissa)
 - konsonantit: b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x (+ z vain kr. nimissä ja lainasan.)
- Antiikin latinaa kirjoitettaessa käytettiin vain isoja kirjaimia, pienet kirjaimet sen sijaan ovat keskiaikainen keksintö. Lisäksi on huomioitava, että j- ja u-kirjainmerkit tulivat nekin käyttöön vasta keskiajalla; antiikin aikana I-kirjaimella merkittiin sekä vokaalia [i] että puolivokaalia [j] ja V-kirjaimella sekä vokaalia [u] että konsonanttia [v]. Myös nykyisin on käytäntönä merkitä i-kirjaimella kumpaakin äännettä, [i] ja [j]. Kirjainmerkkejä u ja v käytetään kuitenkin nykyään yleensä kuten suomessakin, myös tässä monisteessa.
- Kirjain k on erittäin harvinainen; sitä käytetään lähinnä vain parissa sanassa.
- Kirjain q esiintyy ainoastaan merkkiyhdistelmässä qu.
- Kahta samaa vokaalimerkkiä ei sanassa esiinny peräkkäin, paitsi jos ne kuuluvat eri tavuihin (esim. a-li-is).

- Kirjainten äännearvot ovat pitkälti samat kuin suomessa (vaikkakin eri maissa latinan vakiintuneet ääntämistavat saattavat historiallisista syistä poiketa toisistaan melkoisesti). On kuitenkin huomioitava seuraavat asiat:
 - Latinassa pitkillä ja lyhyillä vokaaleilla on merkitysero kuten suomessakin, mutta pituuseroa ei tavallisesti merkitä näkyviin (ei merkitty myöskään antiikin aikana). Joskus vokaalin pituus on kuitenkin selvyuden vuoksi merkittävä (esim. sanakirjoissa) ja tällöin vokaalin pituuden ilmaisee kirjaimen päällä oleva suora viiva (tai käytetystä kirjaimesta riippuen myös ns. sirkumfleksi ^): *nātūra* [na:tu:ra] ‘luonto’.

LATINAN ÄÄNTÄMISESTÄ	
KIRJAIN(YHDISTELMÄ) / DIFTONGI	ÄÄNTYY
ae	[e:] tai [æ] (paitsi harvoin, jos kuuluvat eri tavuihin: <i>a-ēr</i> [a:e:r] ‘ilma’)
oe	[e:] tai [oe] (paitsi harvoin, jos kuuluvat eri tavuihin: <i>po-ë-ta</i> [poe:ta] ‘runoilija’)
i	1. [i] <i>ita</i> [ita] ‘niin, siten’ 2. [j] <i>iacere</i> [jakere] ‘heittää’ 3. [ij] <i>maior</i> [major] ‘suurempi’ 4. [ji] <i>eicere</i> [e:jikere] ‘heittää ulos’
c	[k]
ch	[k]
qu	[kv] tai [k ^w] (<i>aqua</i> [akva] tai [ak ^w a] ‘vesi’)
ngu	[ngv] tai [ng ^w] jos sitä seuraa samaan tavuun kuuluva vokaali (<i>lingua</i> [lingva] / [ling ^w a] ‘kieli’)
su	[sv] tai [s ^w] jos sitä seuraa samaan tavuun kuuluva vokaali (<i>suadeo</i> [sva:deo:] / [s ^w a:deo:] ‘kehotan’)
th (esiintyy vain kreikk. sanoissa)	[t]
ph (esiintyy vain kreikk. sanoissa)	[f]

- Vokaalien välissä oleva yksinäinen konsonantti kuuluu aina jälkimmäiseen tavuun: *na-tu-ra* ‘luonto’.
- Kahden tai useamman konsonantin ryhmä jakaantuu pääsääntöisesti tavujen kesken: *ter-ra* ‘maa’, *in-su-la* ‘saari’, *in-tra* ‘sisällä, sisälle’. Huom: qu on yhden konsonantin merkki, joten se ei jakaudu: *a-qua* ‘vesi’.
- **HUOM.** Tämän monisteen sanastoesimerkeissä sanat on jaettu tavuviivoilla vartalon, liitteiden ja päätteiden kesken, ei tavujen mukaisesti.

- Tavun kesto latinan sanoissa:
 - Konsonanttiin päättyvä eli suljettu tavu on aina pitkä: *co-lum-na* (lyhyt-pitkä-lyhyt) ‘pylväs’, *dig-ni-tas* (pitkä-lyhyt-pitkä) ‘arvokkuus’, *in-gens* (pitkä-pitkä) ‘tavaton, suunnaton’.
 - Vokaaliin päättyvä eli avonainen tavu on pitkä, jos siinä on pitkä vokaali tai diftongi: *lau-dō* (pitkä-pitkä) ‘kiitän, ylistän’, *nā-tū-ra* (pitkä-pitkä-lyhyt) ‘luonto’.
 - Vokaalien pituudet opitaan käytännössä pitkälti sanakirjoista.
- Latinan kielessä tavun kesto vaikuttaa sanapainoon:
 - a) Jos sanan toiseksi viimeinen tavu on pitkä, paino on sillä: *co-lum-na* [kolúmna], *nā-tū-ra* [na:tú:ra].
 - b) Jos toiseksi viimeinen tavu on lyhyt, paino on kolmanneksi viimeisellä tavulla: *dig-ni-tās* [dígnita:s], *phi-lo-so-phi-a* [filosófia].
 - Kaksitavuisten sanojen paino on siis aina ensimmäisellä tavulla: *e-go* [égo] ‘minä’, *for-ma* [fó:rma] ‘muoto’.
 - Sanapaino on vaikuttanut merkittävästi latinalaisperäisten sanojen kirjoitus- ja ääntämisasuihin ja niiden muutoksiin eri kielissä.

KIELIOPPITIIVISTELMÄ

Seuraavassa on esitetty latinan kieliopillinen rakenne hyvin tiivistetysti ja pelkistetysti, ikään kuin sisällysluettelona. Tarkoituksena on antaa pintapuolinen yleiskuva kieliopista ja samalla taustatietoa sanaston syvempää ymmärtämistä varten. Tiivistelmää ei tarvitse opetella alkeiskurssien tenttejä varten, mutta siihen tutustumisesta voi kuitenkin olla hyötyäkin.

1 SANALUOKAT

1.1 NOMINIT ELI NIMISANAT

- kolme sukua:
 - feminiini, maskuliini, neutri
- kaksi lukua:
 - yksikkö, monikko
- viisi sijamuotoa:
 - nominatiivi (= ns. suora sija)
 - akkusatiivi, genetiivi, datiivi, ablatiivi (= ns. epäsuorat eli obliikvisijat)
 - (rajoitetusti vokatiivi & jäänteitä lokatiivista)

1.1.1 substantiivit eli oliosanat

- viisi deklinaatiota eli taivutustyyppiä (1.–5.)

1.1.2 adjektiivit eli laatusanat

- kolme deklinaatiota eli taivutustyyppiä (1.–3.)
- kolme vertailuastetta: positiivi, komparatiivi, superlatiivi

1.1.3 pronominit eli asemosanat (muiden nominien sijasta käytettävät)

- 1.1.3.1 demonstratiivi- (osoittavat)
- 1.1.3.2 indefiniitti- (epämääräisyyttä ilmaisevat)
- 1.1.3.3 interrogatiivi- (kysyvät)
- 1.1.3.4 persoona- (henkilöivät)
- 1.1.3.5 possessiivi- (omistusta ilmaisevat)
- 1.1.3.6 refleksiivi- (tekijään itseensä viittaavat)
- 1.1.3.7 relatiivi- (viittaavat)
- 1.1.3.8 indefiniittiset pronominaalit (pronominien kaltaiset sanat, taipuvat osin adjektiivisesti)

1.1.4 numeraalit eli lukusanat

- 1.1.4.1 perusluvut (taipuvia ovat vain 1–3, tasasataluvut 200–900 sekä 1000-sanan monikko)
- 1.1.4.2 järjestysluvut (taipuvat 1.–2. deklinaation adjektiivien tavoin)
- 1.1.4.3 eräluvut (taipuvat 1.–2. deklinaation adjektiivien tavoin)

1.2 VERBIT ELI TEONSANAT

- kaksi pää- eli suuntaluokkaa:
 - aktiivi, passiivi
 - (deponentti- ja semideponenttiverbit poikkeuksellisia)
- kaksi lukua:
 - yksikkö, monikko
- kolme persoona:
 - ensimmäinen, toinen, kolmas
- kaksi verbityyppiä:
 - transitiiviset (kohdistuvat)
 - intransitiiviset (kohdistumattomat)
- kolme teemavartaloa:
 - preesensvartalo
 - aktiivin perfektivartalo
 - passiivin partisiippivartalo
- neljä konjugaatiota eli taivutustyyppiä (+ muutamia epäsäännöllisiä & vaillinaisia verbejä)

1.2.1 persoona - eli finiittimuodot (taipuvat persoonissa)

- kuusi tempusta eli aikamuotoa:
 - preesens
 - imperfekti
 - perfekti
 - pluskvamperfekti
 - I futuuri
 - II futuuri
- kolme modusta eli tapaluokkaa:
 - indikatiivi (kaikki tempukset)
 - konjunktivi (ei futuureja)
 - imperatiivi (vain preesens ja I futuuri)

TEKEMISEN ILMOITTA:	menneessä ajassa	nykyajassa	tulevassa ajassa	MUODOSTETAAN:
kestäväksi (<i>infectum</i>)	imperfekti	preesens	I futuuri	preesensvartalosta
päätyneeksi (<i>perfectum</i>)	pluskvamperfekti	perfekti	II futuuri	perfektivartalosta

1.2.2 nominali - eli infiniittimuodot (käyttäytyvät nominien tavoin, mutta osa taipuu vaillinaisesti tai ei lainkaan)

- substantiiviset:
 - kuusi infinitiiviä
 - gerundi
 - supiini
- adjektiiviset:
 - kolme partisiippia
 - gerundiivi

1.3 ADVERBIT ELI SEIKKASANAT (luokitellaan toisinaan myös partikkeleiksi)

- taipumattomia
- ilmaisevat tekemisen tapaa

1.3.1 adjektiiveista muodostetut (kolme vertailumuotoa)

1.3.2 muista nomineista muodostetut

1.3.3 lukuadverbit

1.3.4 muut (esim. myöntö- ja kielto sanat, adverbeiksi kangistuneet ilmaukset)

1.4 PARTIKKELIT ELI APUSANAT

- taipumattomia

1.4.1 prepositiot ja postpositiot (+ prefiksit ja suffiksit eli etu- ja jälkiliitteet)

1.4.2 konjunktiot eli sidesanat

1.4.3 interjektiot eli huudahdukset ym.

2 LAUSEENJÄSENET

2.1 PREDIKAATTI

- persoonamuotoinen verbi (merkitys voi olla myös persoonaton)
- kertoo, mitä tehdään tai tapahtuu
- noudattaa subjektinsa (jos on) lukua ja persoonaa

<i>Vir librum legit.</i>	Mies lukee kirjaa.
<i>Liber a viro legitur.</i>	Kirjaa luetaan miehen toimesta. (= Mies lukee kirjaa.)
<i>Puellae sunt pulchrae.</i>	Tytöt ovat kauniita.
Salve!	Ole tervehditty!
Pluit.	Sataa.

2.2 NOMINAALIJÄSENET

2.2.1 subjekti

- kuka / mikä tekee
- aktiivisessa lauseessa predikaatin ilmaiseman toiminnan suorittaja
- subjektia ei välttämättä merkitä näkyviin

2.2.1.1 nominatiivimuotoinen nomini tai verbin nominaalimuoto:

<i>Vir librum legit.</i>	Mies lukee kirjaa.
<i>Liber a viro legitur.</i>	Kirjaa luetaan miehen toimesta. (= Mies lukee kirjaa.)
<i>Errare humanum est.</i>	Erehtyminen on inhimillistä.

– subjektia ei välttämättä merkitä näkyviin:

<i>Cogito.</i> (= Ego cogito.)	(Minä) Ajattelen.
<i>Cogitat.</i> (= Is / Ea cogitat.)	(Hän) Ajattelee.

2.2.1.2 passiivilauseissa tekijän ilmaisee agentti:

<i>Liber a viro legitur.</i>	Kirjaa luetaan miehen toimesta.
<i>Portus tempestate deletur.</i>	Satama tuhoutuu myrskyn toimesta.

2.2.1.3 subjekti voi jäädä myös epämääräiseksi (verbin persoonaton käyttö)

<i>Ferunt Homerum caecum fuisse.</i>	Kertovat (=Kerrotaan) Homeroksen olleen sokea.
<i>Sic itur ad astra.</i>	Niin mennään kohti tähtiä.

2.2.2 objekti

- transitiivisen verbin toiminnan kohde
- akkusatiivissa

<i>Vir librum legit.</i>	Mies lukee kirjaa/kirjan .
<i>Discipulis libros do.</i>	Annan kirjat oppilaille.

2.2.3 predikatiivi

- eräänlainen predikaatin täyte
- nomini tai verbin nominaalimuoto
- on samassa muodossa kuin pääsanansa
- usein olla-verbin kanssa ilmaisee, mikä/millainen joku/jokin on
- myös joksikin tulemista tai jonakin pysymistä ilmaisevien verbien kanssa

<i>Puella est pulchra.</i>	Tyttö on kaunis .
<i>Puella pulchra vana habebatur.</i>	Kaunista tyttöä pidettiin turhamaisena .
<i>Romani Caesarem consulem creaverunt.</i>	Roomalaiset valitsivat Caesarin konsuliksi .
<i>Discipulis libros legendos do.</i>	Annan kirjat oppilaille luettaviksi .

2.2.4 adverbiaali

- määrittää verbiä tai adverbiä
- ilmaisee esim. tapaa, paikkaa ja aikaa

2.2.4.1 adverbi

<i>Equus celeriter currit.</i>	Hevonen juoksee nopeasti .
<i>Roma olim caput mundi erat.</i>	Rooma oli muinoin maailman keskus.

2.2.4.2 prepositio + nomini / prepositio + verbin nominaalimuoto

<i>Equus in circo currit.</i>	Hevonen juoksee kilparadalla .
<i>De currendo nobis narrant.</i>	(He) kertovat meille juoksemisesta .

2.2.4.3 obliikvisijassa oleva nomini tai verbin nominaalimuoto (mm. epäsuora objekti eli objektiivinen eli datiiviadverbiaali)

<i>Puer puellae librum dat.</i>	Poika antaa tytölle kirjan.
<i>Docendo disco, scribendo cogito.</i>	Opettamalla opin, kirjoittamalla ajattelen.

2.2.5 attribuutti

- substantiivisia määrittäviä nomini tai verbin nominaalimuoto

2.2.5.1 adjektiiviattribuutti (huom. noudattaa aina pääsanansa sukua, lukua ja sijaa)

<i>Puella pulchra vana habebatur.</i>	Kaunista tyttöä pidettiin turhamaisena.
--	--

2.2.5.2 genetiiviattribuutti

<i>Roma olim caput mundi erat.</i>	Rooma oli muinoin maailman keskus.
---	---

2.2.6 appositio

- nomini, joka määrittää sekä substantiivista pääsanansa attribuuttina että lauseen verbiä adverbialina
- ilmaisee, missä olotilassa/toimessa pääsana on verbin ilmaiseman toiminnan aikana

2.2.6.1 substantiivi

<i>Caesar consul id fecit.</i>	Caesar teki sen konsulina (ollessaan konsuli).
---------------------------------------	---

2.2.6.2 adjektiivi

<i>Caesar laetus id fecit.</i>	Caesar teki sen iloisena .
---------------------------------------	-----------------------------------

2.2.6.3 partisiippi

<i>Caesar ridens id fecit.</i>	Caesar teki sen nauravana (nauraen).
<i>Caesar coactus id fecit.</i>	Caesar teki sen pakotettuna .

KIELIOPPISANASTOA JA SEN ETYMOLOGIAA

(vartalo- ja affiksit on erotettu toisistaan tavuviivoilla)

ablatiivi	<i>ab-la-t-iv-</i> < <i>ab</i> 'pois'+ <i>fer-re</i> 'viedä / kantaa'
adjektiivi	<i>ad-iec-t-iv-</i> < <i>ad-ic-e-re</i> 'heittää luokse'
adverbi	<i>ad</i> 'luona, luokse'+ <i>verb-um</i> 'sana'
adverbiaali	<i>ad</i> 'luona, luokse' + <i>verb-ial-</i> < <i>verb-um</i> 'sana'
agentti	<i>ag-e-nt-</i> < <i>ag-e-re</i> 'tehdä, toimittaa, ajaa'
akkusatiivi	<i>ac-cusa-t-iv-</i> < <i>ac-cusa-re</i> 'syyttää'
aktiivi	<i>ac-t-iv-</i> < <i>ag-e-re</i> 'tehdä, toimittaa, ajaa'
apposio	<i>ap-pos-it-ion-</i> < <i>ad</i> 'luona, luokse' + <i>pon-e-re</i> 'asettaa'
assimilaatio	<i>as-simil-a-t-ion-</i> < <i>ad</i> 'luona, luokse' + <i>simil-is</i> 'samanlainen'
attribuutti	<i>at-tribu-t-</i> < <i>ad</i> 'luona, luokse'+ <i>tribu-e-re</i> 'jakaa, osoittaa, määrätä'
datiivi	<i>da-t-iv-</i> < <i>da-re</i> 'antaa'
dekliinaatio	<i>de-clina-t-ion-</i> < <i>de-clina-re</i> 'taivuttaa; poiketa, väistää'
demonstratiivi	<i>de-monstra-re</i> 'näyttää, osoittaa'
deponentti	<i>de-pon-e-nt-</i> < <i>de-pon-e-re</i> 'laittaa pois'
dissimilaatio	<i>dis-simil-a-t-ion-</i> < <i>dis</i> 'epä'+ <i>simil-is</i> 'samanlainen'
feminiini	<i>femin-in-</i> < <i>femin-a</i> 'nainen, naaras'
finiitti	<i>fini-t-</i> < <i>fini-re</i> 'rajoittaa'
futuuri	<i>futur-us</i> 'tuleva' < <i>es-se</i> 'olla'
genetiivi	<i>gene-t-iv-</i> < <i>genus</i> 'suku, heimo, laji, syntyperä, alkuperä' / <i>gi-gn-e-re</i> 'siittää, synnyttää'
gerundi	<i>geru-nd-</i> < <i>ger-e-re</i> 'kantaa, tehdä, suorittaa'
gerundiivi	<i>geru-nd-iv-</i> < <i>ger-e-re</i> 'kantaa, tehdä, suorittaa'
imperatiivi	<i>im-pera-t-iv-</i> < <i>im-pera-re</i> 'käskeä, komentaa'
imperfekti	<i>im-</i> 'ei-' + <i>per-fec-t-</i> < <i>per-fic-e-re</i> 'tehdä loppuun / valmiiksi'
indefiniitti	<i>in-</i> 'ei-' + <i>de-fini-t-</i> < <i>de-fini-re</i> 'rajoittaa, määrittää'
indikatiivi	<i>in-dica-t-iv-</i> < <i>in-dica-re</i> 'ilmaista, osoittaa'
infiniitti	<i>in-</i> 'ei-' + <i>fini-t-</i> < <i>fini-re</i> 'rajoittaa'
infinitiivi	<i>in-</i> 'ei-' + <i>fini-t-iv-</i> < <i>fini-re</i> 'rajoittaa'
interjektio	<i>inter-iec-t-ion-</i> < <i>inter-ic-e-re</i> 'heittää väliin'
interrogatiivi	<i>inter</i> 'välissä, väliin' + <i>roga-t-iv-</i> < <i>roga-re</i> 'kysyä'
intransitiivinen	<i>in</i> 'ei-' + <i>trans-i-t-iv-</i> < <i>trans</i> 'yli, toiselle puolelle'n' + <i>i-re</i> 'mennä, kulkea'
komparatiivi	<i>com-para-t-iv-</i> < <i>com-para-re</i> 'verrata, asettaa rinnalle'
konjugaatio	<i>con-iuga-t-ion-</i> 'yhdistäminen'
konjunktiivi	<i>con-iunc-t-iv-</i> < <i>con-iung-e-re</i> 'liittää yhteen'
konjunktio	<i>con-iunc-t-ion-</i> < <i>con-iung-e-re</i> 'liittää yhteen'
lokatiivi	<i>loca-t-iv-</i> < <i>loca-re</i> 'sijoittaa, asettaa' < <i>loc-us</i> 'paikka'
maskuliini	<i>mas-cul-in-us</i> < <i>mas</i> 'uros, miespuolinen'
modus	<i>mod-us</i> 'tapa, määrä, mitta'

neutri	<i>ne-uter, ne-utr-a, ne-utr-um</i> ‘ei kumpikaan’
nominaali	<i>nomin-al-</i> < <i>nomen, nomin-</i> ‘nimi’
nominatiivi	<i>nomina-t-iv-</i> < <i>nomina-re</i> ‘nimittää’ < <i>nomen, nomin-</i> ‘nimi’
nomini	<i>nomen, nomin-</i> ‘nimi’
numeraali	<i>numer-al-</i> < <i>numer-us</i> ‘luku’
objekti	<i>ob-iec-t-</i> < <i>ob-ic-e-re</i> ‘heittää vastaan, asettaa alttiiksi’
objektiivi	<i>ob-iec-t-iv-</i> < <i>ob-ic-e-re</i> ‘heittää vastaan, asettaa alttiiksi’
obliikvi	<i>ob-liqu-us</i> ‘vino, epäsuora’
partikkeli	<i>part-i-cul-a</i> ‘osanen’ < <i>pars, part-</i> ‘osa’
partisiippi	<i>part-i-ceps</i> ‘osaa ottava’ < <i>pars, part-</i> ‘osa’ + <i>cap-e-re</i> ‘ottaa’
passiivi	<i>pas-s-iv-</i> < <i>pati, pass-</i> ‘kärsiä, kestää, sallia’
perfekti	<i>per-fec-t-</i> < <i>per-fic-e-re</i> ‘tehdä loppuun / valmiiksi’
persoonaa	<i>person-a</i> ‘naamio, osa, asema, henkilö’
pluskvamperfekti	<i>plus-quam-per-fec-t-</i> ‘enemmän kuin loppuun tehty’ < <i>per-fic-e-re</i> ‘tehdä loppuun / valmiiksi’
positiivi	<i>pos-it-iv-</i> < <i>pon-e-re</i> ‘asettaa, panna, sijoittaa’
possessiivi	<i>pos-ses-s-iv-</i> < <i>pos-side-re</i> ‘omistaa, hallita’
postfiksi	<i>post-fix-</i> (= <i>-fic-s-</i>) < <i>post</i> ‘jälkeen’ + <i>fig-e-re</i> ‘kiinnittää’
postpositio	<i>post-pos-it-ion-</i> < <i>post</i> ‘jälkeen’ + <i>pon-e-re</i> ‘laittaa, panna, asettaa’
predikaatti	<i>prae-dica-t-</i> < <i>prae-dica-re</i> ‘kuuluttaa, julistaa, selittää’
predikatiivi	<i>prae-dica-t-iv-</i> < <i>prae-dica-re</i> ‘kuuluttaa, julistaa, selittää’
preesens	<i>prae-se-nt-</i> < <i>prae-es-se</i> ‘olla läsnä’
prefiksi	<i>prae-fix-</i> (= <i>-fic-s-</i>) < <i>prae</i> ‘eteen, edessä’ + <i>fig-e-re</i> ‘kiinnittää’
prepositio	<i>prae-pos-it-ion-</i> < <i>prae</i> ‘eteen, edessä’ + <i>pon-e-re</i> ‘laittaa, panna, asettaa’
pronomini	<i>pro</i> ‘sijasta’ + <i>nomen, nomin-</i> ‘nimi’
refleksiivi	<i>re-flex-iv-</i> (= <i>-flec-s-</i>) < <i>flect-e-re</i> ‘taivuttaa, kääntää’
relatiivi	<i>re-la-t-iv-</i> < <i>re</i> ‘takaisin’ + <i>fer-re</i> ‘viedä / kantaa’
semideponentti	<i>semi-</i> ‘puoli-’ + <i>de-pon-e-nt-</i> < <i>de-pon-e-re</i> ‘laittaa pois’
subjekti	<i>sub-iec-t-</i> < <i>sub-ic-e-re</i> ‘heittää alle, alistaa’
substantiivi	<i>sub-sta-nt-iv-</i> < <i>sub-sta-re</i> ‘seisoo alla / joukossa, olla läsnä’
suffiksi	<i>sub</i> ‘alle, jälkeen’ + <i>fix-</i> (= <i>-fic-s-</i>) < <i>fig-e-re</i> ‘kiinnittää’
superlatiivi	<i>super-la-t-iv-</i> < <i>super</i> ‘yli’ <i>fer-re</i> ‘viedä / kantaa’
supiini	<i>supin-us</i> ‘ylöspäin käännetty, taakse nojaava, viettävä’
tempus	<i>tempus, tempor-</i> ‘aika’
transitiivinen	<i>trans-i-t-iv-</i> < <i>trans</i> ‘yli, toiselle puolelle’n + <i>i-re</i> ‘mennä, kulkea’
verbi	<i>verb-um</i> ‘sana’
vokatiivi	<i>voca-t-iv-</i> < <i>voca-re</i> ‘kutsua, nimittää’ < <i>vox, voc-</i> ‘ääni, sana’